

Vergaderjaar 2008–2009

30 995

Aanpak Wijken

Nr. 68

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR WONEN, WIJKEN EN INTEGRATIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 mei 2009

Op 20 april jl. heeft de algemene commissie voor Wonen, Wijken en Integratie mij verzocht u te informeren over de laatste stand van zaken met betrekking tot de wijkenaanpak en de bijdragen die de verschillende ministeries in 2008 in de 40 wijken hebben geleverd (kenmerk 2009Z06218/2009D19432). Ik ga daar graag op in. Met die kanttekening dat de jaarlijkse Voortgangsrapportage Wijkenaanpak – zoals met u afgesproken – voor dit najaar gepland staat. Daarin komen de gestelde vragen uitgebreid aan de orde. In deze brief zal ik daarom kort ingaan op het verzoek. Maar eerst wil ik mijn ervaringen van het afgelopen half jaar met de wijkenaanpak en mijn visie met u delen. In deze brief zal ik ook ingaan op:

- de reactie op het rapport *De baat op straat* door SEO Economisch Onderzoek, ook namens staatssecretaris Heemskerk,¹
- het rapport «Bijvangsten van beleid, over ongezochte opbrengsten van de wijkenaanpak» van de Nederlandse School voor het Openbaar Bestuur (NSOB).¹
- de betrokkenheid van supermarktketen Albert Heijn bij de wijkenaanpak.

Bovendien informeer ik u over de verdeling van het 40+ wijkenbudget.

Ervaringen wijkenaanpak

Het Kabinet is aan het begin van deze periode gestart met de wijkenaanpak omdat dat hard nodig was. Te veel wijken dreigden te ver achterop te raken. Uiteraard hebben we in Nederland al veel ervaring opgedaan met de aanpak van problemen in steden, en die zetten we ook in, maar de wijkenaanpak is ook spannend; er zijn geen pasklare oplossingen en de verwachtingen zijn hooggespannen. U en vele anderen houden nauwkeurig in de gaten of de statistieken de goede kant op gaan, of de investeringen al vruchten afwerpen, maar niet alles is meteen te meten. Dat hebben we al eerder gewisseld.

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Inmiddels heb ik tijdens 19 wijkbezoeken mogen zien hoe voortvarend gemeenten de organisatie hebben opgepakt en hoe stevig de corporaties in de wijkenaanpak zitten. Ik zie de constructieve opstelling van bewoners. Ik zie hoe het welzijnswerk zich een moderner jasje aanmeet. Er is veel enthousiasme en energie in de wijken ontstaan om zaken op te pakken, en dat werpt vruchten af. In Maastricht trekken wijkagent en corporatie gezamenlijk op om straatoverlast aan te pakken. In Arnhem nemen participatie-coaches mensen zonder werk mee op sleeptouw. Het Rijk denkt mee met Heerlen over oplossingen voor de krimpproblematiek en heeft hier het Top Team Mans – Dijkstal ingezet. In bijna alle wijken wordt via een «achter de voordeur»-aanpak de situatie van bewoners heel concreet verbeterd. Het zijn allemaal voorbeelden, dat realiseer ik me. Maar alle initiatieven zijn ervan doordrongen dat het urgent is en dat het «integraal» moet. Niet langer 10 instellingen die zich bemoeien met multiproblemgerezen, maar één duidelijk aanspreekpunt. Voordat er resultaten te zien zijn, moet er eerst veel werk worden verzet. Daar zitten we midden in. Het Kabinet gat voortvarend verder met de wijkenaanpak.

In de 40 wijken zijn de wijkbewoners meer dan ooit betrokken bij de ontwikkelingen in hun leefomgeving. Dit maak ik op uit de 2e ronde wijkbezoeken, uit signalen die ik krijg van gemeenten en hoor van het LSA. Tijdens mijn werkbezoeken merk ik dat de financiële middelen die aan bewonersparticipatie en bewonersinitiatieven worden besteed constructief worden ingezet. Enkele voorbeelden: in Alkmaar is budget toegekend voor de realisatie van een autobrug en een hangkeet voor jongeren. In Utrecht Overvecht is onder andere budget verleend aan de herinrichting van enkele straten. In Heechterp Schieringen in Leeuwarden is het budget besteed aan de aanpak van de sociale herovering in de wijk. Er is onder andere een hangplek voor niet-westerse vrouwen gerealiseerd. In Enschede Velve Lindenhof wordt een ouderen netwerk opgezet in de wijk.

De wijkenaanpak is een kop op het stedenbeleid. Daar waar het stedenbeleid zich richt op het ondersteunen van ontwikkeling en vitaliteit van steden, richt de wijkenaanpak zich daarbovenop op het verkleinen van achterstanden van wijken binnen die steden en op het verbeteren van de leefbaarheid. Daar waar de tegenstellingen binnen een stad te hoog oplopen en een tweedeling dreigt zal dit niet alleen ten koste gaan van de aandachtswijken, maar consequenties hebben voor de concurrentiekracht van de gehele stad.

Daarvoor zijn investeringen nodig zowel in stenen als in mensen. Corporaties moeten dan ook vooral doorgaan met het beleid waarin beide zaken hand in hand gaan. Binnen de wijkenaanpak is gekozen voor focus op 40 wijken. Daar houdt het voor mij niet op. Er zijn andere wijken waar ook nood is. Werkloosheid, armoede, huiselijk geweld, integratieproblemen, schooluitval en overlast stellen in deze wijken de leefbaarheid zwaar op de proef. Samen met corporaties en o.m. via de inzet van het 40+ budget zijn gemeenten hier ook mee bezig.

De kennis die we opdoen in de 40 aandachtswijken is daarbij van grote waarde. De energie die momenteel in de 40 wijken aanwezig is, is ook richting aandachtswijken buiten de 40 nodig. Ik hecht aan een stevige rol voor het uitventen van kennis, ervaring en best practices die ook buiten de 40 aandachtswijken van toepassing kunnen zijn en ga dit met urgentie en meer haast doen. Het bij elkaar brengen van steden om van elkaar te leren, het participeren in de Buurtalliantie wil ik ook voor gemeenten buiten de geselecteerde wijken gaan arrangeren. Dat doe ik ook met de inzet van het 40+ wijkenbudget en via de deelname van gemeenten aan de experimenten, maar dat kan ook op eigen initiatief, zoals Almere doet. Tijdens een werkbezoek aan Almere Haven heb ik gezien hoe het college van B&W daar zelf bewust middelen reserveert om samen met de corpo-

raties, scholen en bewoners het beheer in de inmiddels 30 jaar oude wijk op peil te houden.

Budget 40+ wijken

Het Kabinet heeft voor wijken die niet tot de 40 prioritaire wijken behoren, maar die wel een vergelijkbare problematiek kennen € 60 miljoen budget beschikbaar gesteld (eerste tranche 2008–2009, tweede tranche 2009–2010). Op uw verzoek is besloten om de 1e tranche met voorrang te bestemmen voor wijken binnen de G-31 zonder of met maar één kracht-wijk en de 2e tranche met voorrang buiten de G-31. Gemeenten konden projecten indienen die door een onafhankelijke commissie zijn beoordeeld. In de brief van 30 mei 2008 (TK 2007–2008, 30 995, nr. 47) zijn criteria opgenomen die ik heb uitgewerkt tot de volgende 5 beoordelings-criteria:

1. er moet sprake zijn substantiële en cumulatieve problemen op het gebied van wonen, werken, leren en opgroeien, integreren en veiligheid;
2. het plan moet effectief, efficiënt en legitiem zijn;
3. partijen uit de wijk moeten betrokken zijn;
4. er moet sprake zijn van cofinanciering;
5. er moet sprake zijn van een integrale aanpak.

Er zijn in totaal 26 aanvragen ingediend met een totaal aangevraagd bedrag van ruim € 50 miljoen. Ik heb een commissie in het leven geroepen van mensen die hun sporen hebben verdiend in de diverse onderdelen van de wijkenaanpak. De commissie staat onder voorzitterschap van de heer D. Terpstra van de HBO-Raad, de overige leden zijn mevr. M. van Veen, L. Pouw en S. van Bodegraven. Ik heb de commissie gevraagd mij van advies te voorzien over toekenning van de middelen. De commissieleden hebben mij geadviseerd alle plannen van gemeenten uit de eerste voorrangsgroep toe te kennen alsmede de twee beste plannen uit de tweede voorrangsgroep. Ik heb dat advies (zie bijlage)¹ overgenomen. De betreffende gemeenten en wijken zijn:

Gemeente	Naam van het plan	Wijk
Almelo	Ossenkoppelerhoek	Ossenkop pelerhoek
Amersfoort	Liendert: «Wijk in beweging»	Liendert
Breda	Haagse Beemden	Haagse Beemden
Den Bosch	Boschveld	Boschveld
Emmen	Wijkplan Emmermeer	Emmermeer
Haarlem	De Zomerzone	Zomerzone
Heerlen	Buurtactieplan Passart	Passart
Helmond	Wijkhuis Brede School Helmond-West	Helmond-West
Hengelo	Berflo Es, kansen scheppen, stappen maken	Berflo Es
Leiden	Slaaghwijk aan de slag	Slaaghwijk
Lelystad	Boswijk Zuid: Kom aan boord!	Boswijk Zuid
Sittard-Geleen	Thienbunder, Achtbunder en Sanderbout	Sanderbout
Tilburg	Kruidenbuurt	Kruidenbuurt
Venlo	Leutherberg en Vogelhut	Leutherberg en Vogelhut
Zwolle	Wijkactieplan Diezerpoort 2009–2011	Diezerpoort

Alle gemeenten ontvangen een bedrag van ongeveer € 2 miljoen. Ze hebben mij laten weten dat de wijze waarop het proces rond de verdeling van het budget 40+ is ingericht door hen als zeer prettig is ervaren. Het openstellen van het budget heeft tot enthousiasmerende plannen geleid. Tijdens de presentaties, die bezieling en de wil om er ècht wat van te maken uitstraalden, is vaak nog aanvullende informatie verstrekt die maakte dat de plannen direct door kunnen naar de uitvoering. Zo is door de werkwijze een kwaliteitsimpuls aan de plannen gegeven.

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Eind juni wordt er een kick off-bijeenkomst georganiseerd voor de gemeenten die voor de 1e tranche een aanvraag konden indienen. Het doel is ook deze gemeenten vanuit het Rijk ondersteuning te bieden bij hun wijkenaanpak. Dat kan bijvoorbeeld door de inzet van WWI-accountmanagers of van de kennisinstituten die betrokken zijn bij de wijkenaanpak. In mijn overleggen met de gemeenten zal ik de goede voorbeelden uitdragen. Het betrekken van meer gemeenten bij lopende experimenten moet er toe leiden dat gemeenten leren van elkaars kennis en ervaringen. Ook wil ik een systeem van twinning opzetten, waarbij ervaringen die zijn opgedaan in de 40 aandachtswijken in de 18 betrokken gemeenten en in de 40+ wijken van de 13 andere gemeenten actief worden uitgewisseld.

De 2e tranche van het budget 40+ wijken wordt dit najaar opengesteld en is bedoeld voor alle gemeenten. Ik zal met de partijen die bij de wijkenaanpak betrokken zijn en de commissie bezien hoe het beschikbare restantbudget van € 30 miljoen het meest effectief kan worden ingezet. De genoemde kick off-bijeenkomst is daar een eerste aanzet toe.

Dan nu terug naar het verzoek van de commissie voor WWI; de stand van zaken van de wijkenaanpak en de interdepartementale inzet.

Stand van zaken wijkenaanpak

Eerste zichtbare resultaten

De voortgang van de wijkenaanpak ligt na een moeizame start nu goed op koers. Nadat de werkzaamheden rondom het creëren van de randvoorwaarden voor de wijkenaanpak – financieel, organisatorisch en inhoudelijk – vorig jaar werden afgerond, is de uitvoering sinds een jaar in volle gang. Dat is te kort voor echt bewezen successen, maar de eerste resultaten zijn er. Een actueel voorbeeld is «Scoren in de wijk». Zondag 19 mei jl. gaven vijf betaald voetbalclubs die nu al actief zijn in aandachtswijken aan nog meer projecten op te zetten. Ajax, Feyenoord en PSV sloten zich ook aan. Dat is een mooie stap; de invloed van profvoetballers als rolmodel op jongeren is niet te overschatten. Ook wil ik u wijzen op de achter de voordeur aanpak. De overheid gaat naar de burger toe, waardoor deze in de praktijk beter blijkt te worden geholpen. In Arnhem kwam men er op deze manier bijvoorbeeld achter dat toeslagen waar gezinnen recht op hadden niet bij hen terecht kwamen. In een bepaalde straat werd hiermee per huishouden gemiddeld € 1 000 op jaarbasis verzilverd. Ook wijs ik u op de kanszones in Rotterdam, die een goede stimulans zijn geweest voor ondernemers om in de aandachtswijken een bedrijf te starten. Woningcorporaties investeren in gemêleerde wijken, zodat mensen binnen hun eigen wijk een wooncarrière kunnen maken, terwijl er tegelijkertijd een aantrekkelijker aanbod komt voor midden- en hoge inkomens. Ook wordt hard gewerkt aan het beheer van de woningen en de woonomgeving. In Den Haag wordt bijvoorbeeld momenteel het complex «Otterrade» opgeknapt in opdracht van de bewoners/eigenaren zelf, met subsidies van gemeente en rijk, en ondersteuning door woningcorporatie Vestia. Afspraken over dagelijks beheer en toekomstig onderhoud en een goede samenwerking tussen bewoners/eigenaren van de woningen moeten er voor zorgen dat het ook over tien jaar nog prettig wonen is in de Otterrade. De inzet van straatcoaches in Amsterdam en Utrecht leidt tot meer veiligheid op straat. Ook wordt geïnvesteerd in brede scholen en wordt stevig ingezet op vroegen voorschoolse educatie.

Experimenten

Tijdens mijn werkbezoeken aan de wijken worden regelmatig vraagstukken geagendeerd waar steden en corporaties tegenaan lopen. Om samen het wiel uit te vinden zijn zeven experimenten gestart. Het gaat om innovatieve en onorthodoxe aanpakken op verschillende terreinen met daaraan gekoppeld praktijkonderzoek, zodat de leerervaringen bruikbaar kunnen worden gemaakt voor andere wijken. De zeven experimenten zijn: Samenhang in de Wijk, Slagkracht in de Wijk, Achter de Voordeur, Weg met Bureaucratie, Bewonersparticipatie, Vernieuwend Welzijn en Gezonde Wijk.

Sinds het uitkomen van de Voortgangsrapportage 2008 (TK 2008–2009, 30 995, nr. 60) zijn de experimenten in overleg met gemeenten, andere departementen en externe organisaties geconcretiseerd.

Elk experiment heeft een zogenaamd ambassadeursduo, dat bestaat uit een Directeur-Generaal van een bij de wijkenaanpak betrokken departement en een wethouder of gemeentesecretaris. Het duo fungeert als sparringpartner van het projectteam, brengt expertise in en draagt zorg voor de voortgang. Binding van de ambassadeurs aan de experimenten geeft uitdrukking aan het partnerschap dat gemeenten en Rijk zijn aangegaan. Door samenwerking en het optimaal gebruiken van elkaars kennis en specifieke competenties zal de kwaliteit van de interventies in de wijken toenemen. Bovendien is het beter mogelijk om burgers bij de wijkenaanpak te betrekken en verbindingen te leggen naar en tussen professionals en maatschappelijke organisaties, die in de wijken actief zijn. Van alle experimenten verschijnt binnenkort een «zakboekje», waarbij wordt ingegaan op de inhoud en opzet van het experiment en, indien mogelijk, de eerste bevindingen.

Interdepartementale inzet wijkenaanpak

Op 1 februari 2008 heeft mijn ambtsvoorganger u uitgebreid geïnformeerd over de rijksintensiveringen vanuit de verschillende departementen die een relatie hebben met de wijkenaanpak (TK 2007–2008, 30 995, nr. 40). U verzoekt mij nu om een overzicht van de bedragen die in 2008 per ministerie in de 40 wijken zijn geïnvesteerd.

Voordat ik dat doe is het nuttig nog eens stil te staan bij de sturingsfilosofie van de wijkenaanpak. Het Kabinet en de gemeenten hebben gezamenlijk ambities afgesproken in zogenaamde charters. Daar stuur ik op. De financiële inzet vanuit het rijk komt immers uit verschillende bronnen; zowel sectoraal als via WWI, vaak via brede doeluitkeringen en soms via specifieke regelingen. Gemeenten hebben bestedingsvrijheid ten aanzien van de via het Gemeentefonds verstrekte middelen. Het uitgangspunt is dat gemeenten dáár investeren waar dat het meest nodig is. Voor sommige geldstromen, zoals voor groen in de wijk, is het wel mogelijk om heel precies aan te geven hoe veel middelen naar welke wijk zijn gegaan. Maar hoe veel combinatiefuncties of wijkagenten er precies in de aandachtswijken terecht zijn gekomen wordt pas duidelijk uit de gemeentelijke outputrapportages. De verantwoording over de voortgang van de acties uit de wijkactieplannen vindt primair op het gemeentelijk niveau plaats via rapportages aan de gemeenteraad. Uiteraard houd ik zelf wel een vinger aan de pols via het jaarlijks Bestuurlijk Overleg. Over de besteding van de middelen in de gemeenten zal ik u in mijn Voortgangsrapportage 2009 nader informeren.

Middelen corporaties

De grootste financiële bijdrage voor de wijkenaanpak is afkomstig van de

corporatiesector. Het Kabinet heeft met de sector extra inspanningen afgesproken door de in de 40 wijken werkzame woningcorporaties ter grootte van € 250 miljoen per jaar gedurende tien jaren (in totaal dus € 2,5 miljard).

Ter ondersteuning van die corporaties worden door het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting (CFV) subsidies verstrekt. Deze bijzondere projectsteun wordt via een heffing opgebracht door de woningcorporaties die geen (substantieel) aandeel hebben in de aanpak van de 40 wijken. Tegen de heffing voor deze projectsteun zijn door ruim 200 woningcorporaties bezwaren ingediend bij het CFV. Twee corporaties weigeren voornamelijk de heffing te betalen. Een deel van de woningcorporaties voert bij haar bezwaren aan dat bij deze bijzondere projectsteun sprake is van niet bij de Europese Commissie (EC) aangemelde nieuwe staatssteun, waardoor de heffing en de uit te keren subsidies onrechtmatig zouden zijn. Ik ben hierover nadrukkelijk in overleg met de EC waarbij mijn inzet er op is gericht zo snel mogelijk groen licht te krijgen van de EC voor de bijzondere projectsteun en de voorwaarden waaronder deze kan worden toegekend. Tot dat moment wordt op mijn verzoek de subsidietoekenning door het CFV aangehouden. Ik zal uw Kamer nader informeren in het kader van mijn brief met voorstellen voor het corporatiestelsel die uw Kamer op korte termijn tegemoet kan zien.

Met bovenstaande kanttekening kan ik u onderstaand een overzicht bieden van de interdepartementale investeringen in aanvulling op de al genoemde in de brief van 1 februari 2008:

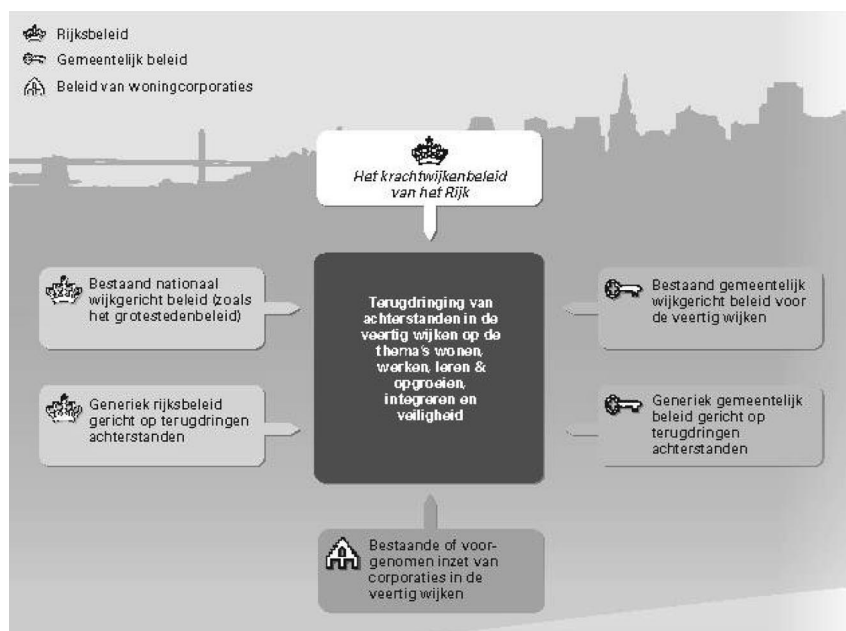
- Bij voorjaarsnota heeft het Kabinet in 2008 besloten om € 300 miljoen extra vrij te maken voor de wijkenaanpak. In de brief aan uw Kamer van 30 mei 2008 (TK 2007–2008, 30 995, nr. 47) bent u over de verdeling hiervan geïnformeerd.
- Ten behoeve van de inzet van wijkverpleegkundigen in de aandachtswijken is met ingang van 2009 structureel €10 miljoen beschikbaar. Deze middelen worden voor de periode 2009–2012 lokaal ingezet via het uitvoeringsprogramma «Wijkverpleegkundigen in aandachtswijken» bij ZonMw.
- Door het ministerie van LNV is voor de periode 2008–2011 € 7,8 miljoen voor groen in de aandachtswijken in 13 gemeenten beschikbaar gesteld. De uitvoering van motie 31 700 XVIII nr. 52 om meer groen in de wijken te realiseren, wordt zo ingevuld dat ook de resterende vijf gemeenten zullen kunnen aanhaken bij Groen in de wijk. Het ministerie van VROM zal daarvoor middelen beschikbaar stellen. Dit is verwerkt in de eerste suppletore begroting.
- Het actieprogramma van de rijksoverheid Maatschappelijke Sectoren & ICT heeft € 1,7 miljoen ter beschikking gesteld voor succesvolle wijkprojecten. De vier prijswinnaars krijgen de kans hun aanpak uit te breiden naar andere wijken.
- In samenwerking met het ministerie van EZ en WWI zet MKB-NL vanaf 2008 in negen wijken gedurende 4 jaar drie procesmanagers in, die aan de slag gaan om het ondernemerschap in de wijk te versterken. Het gaat om een investering van €1,5 miljoen.

Dan blijft de vraag staan of er sprake is van effectieve investeringen en hoe dit te meten. Ik concludeer met de Algemene Rekenkamer dat het afzonderlijk meten van de effecten die het wijkenbeleid heeft op de wijk en de positie van de wijkbewoners methodologisch buitengewoon lastig is en – onder meer vanwege de hoge eisen die een dergelijke analyse stelt aan de beschikbare data – in de beleidspraktijk doorgaans niet realiseerbaar. Dit soort studies zijn vrijwel altijd een te grove versimpeling van de complexe werkelijkheid.

Hierbij moet ook niet uit het oog worden verloren dat, zoals bovenstaand reeds aangegeven, de wijkenaanpak een additionele inspanning is bovenop het bestaande beleid ten aanzien van wijkverbetering. Dit bestaande beleid is in zijn totaliteit en met de partijen die hierbij betrokken zijn (Rijk, provincies, gemeenten, corporaties en andere lokale professionals) veel omvangrijker dan de wijkenaanpak.

Het gaat er dan ook om de beleidsmonitoring vast te stellen in hoeverre met alle inspanningen in de wijk de beoogde beleidsresultaten zoals opgenomen in de charters worden gehaald; met andere woorden, doelrealisatie van het totale beleid gericht op de verbetering van de 40 aandachtswijken en hun inwoners. De nulmeting die hiervoor nodig is (peildatum 1 januari 2007) is gepubliceerd in juni 2008.

In het rapport «Krachtwijken, monitoring en verantwoording van het beleid» (TK 2008–2009, 317 323, nrs. 1 en 2 is dit schematisch als volgt weergegeven.

Bron: Algemene Rekenkamer, Krachtwijken, monitoring en verantwoording van het beleid, 2008

Dit alles neemt niet weg dat de effectiviteitsvraag hoe dan ook legitiem is. Daarom heb ik besloten in te gaan op het advies van de Algemene Rekenkamer en een onafhankelijke Wetenschappelijke Commissie in te stellen die de kwaliteit en de uitkomsten van lokale beleidsevaluaties kan toetsen. Inmiddels is ook een aantal steden met dit vraagstuk zelf aan de slag gegaan. De goede voorbeelden zal ik vervolgens verspreiden onder de betrokken actoren in alle aandachtswijken.

– *Onderzoek Atlas voor gemeenten en SEO, De baat op straat.*

Daarmee kom ik ook bij mijn kanttekening bij het onderzoek van Atlas voor gemeenten en Instituut SEO *De baat op straat*. De onderzoekers constateren dat sociale investeringen door corporaties geen meetbaar effect hebben op overlast, onveiligheid en verloedering in de wijk. Samen met collega staatssecretaris Heemskerk van Economische Zaken bekritiseer ik de methodiek waarop deze conclusie gebaseerd is. De exacte locatie van sociale investeringen bleek namelijk niet te achterhalen. De

onderzoekers hebben daarom de sociale investeringen per corporatie *naar rato* van de omvang van het woningbezit toegerekend aan alle ruimtelijke gebieden (postcodes) waar de corporatie bezit heeft, om vervolgens de gevolgen op overlast, onveiligheid en verloedering voor de verschillende gebieden te analyseren. Deze werkwijze gaat er aan voorbij dat corporaties hun sociale investeringen niet evenredig over hun gehele bezit uitsmeren, maar in specifieke gebieden investeren in leefbaarheid. Om aan dit probleem tegemoet te komen hebben de onderzoekers ook een extra analyse gedaan, waarbij de sociale investeringen toegekend werden aan gebieden met de grootste problemen. Ook bij deze methode kon geen effect worden gemeten. Het blijft hier echter gaan om een inschatting en is niet met zekerheid te stellen dat de investeringen ook in die gebieden hebben plaatsgevonden. Een tweede aandachtspunt is dat in de media wordt gesproken over het effect van de investeringen op de leefbaarheid. Leefbaarheid is echter een breder begrip dan alleen overlast, onveiligheid en verloedering. Het gaat bijvoorbeeld ook om het bestrijden van werkloosheid, opvoedings- en integratieproblemen en schuldhulpverlening. In het rapport wordt daarom expliciet aangegeven dat het onderzoek zich richt op overlast, onveiligheid en verloedering in de buurt. Het onderzoek beslaat daarnaast de periode 2005–2006, dit is voordat de wijkenaanpak van start was gegaan. Laatste punt van aandacht is dat er door veel meer partijen geïnvesteerd wordt in de wijken dan alleen door de corporaties. Dit vertroebelt mogelijk de uitkomsten van het onderzoek.

Het onderzoek richt zich niet alleen op sociale investeringen. Het toont aan dat onderhoud aan gebouwen, fysieke herstructurering en de verkoop van sociale huurwoningen wel aantoonbaar effect hebben op vermindering van overlast, onveiligheid en verloedering in de wijk. Deze bevindingen zijn betrouwbaarder omdat hier wel de exacte plaats van de investeringen bekend was. De gevonden resultaten ondersteunen het gevoerde beleid.

Voor de goede orde wijs ik u ook op de conclusies van het onderzoek *Helpt Herstructurering?*, dat de Universiteit Utrecht vorig jaar heeft afgerond, en die afwijken van dit onderzoek. Hierbij stelden de onderzoekers dat juist investeringen in steen weinig bijdragen aan de leefbaarheid en sociale samenhang. Zij adviseren juist meer te focussen op sociaal-economische programma's. Dus we moeten voorzichtig zijn met het trekken van conclusies op basis van dit soort onderzoeken.

– *Beleidsleren: Onderzoek «Bijvangsten van beleid, over ongezochte opbrengsten van de wijkenaanpak», NSOB 2009.*

Als bijlage bij deze brief treft u aan het onderzoek «Bijvangsten van beleid, over ongezochte opbrengsten van de wijkenaanpak», dat is opgesteld door de NSOB in 2009. Ik beveel kennisneming van de bevindingen uit het rapport van harte bij u aan.

Het beleidsleren – succesvol gebleken beleid bredere toepassing geven – vormt voor mij een belangrijk aandachtspunt in het beleidsinformatiesysteem. Om deze leereffecten te faciliteren passen naast kwantitatieve ook meer kwalitatieve onderzoeksmethoden. Bijgevoegd onderzoek toont aan dat naast de reguliere acties die voortvloeien uit de gemeentelijke Actieplannen veel meer initiatieven van onderop plaatsvinden, die mede bepalend zijn voor het slagen van de wijkenaanpak. Ook deze initiatieven leveren een bijdrage aan het keren van de negatieve spiraal in de wijken.

Allerlei initiatieven komen tot stand dankzij, los van, en soms ook ondanks – de wijkenaanpak. Op basis van de opgehaalde verhalen en initiatieven die in de wijken plaatsvinden zijn drie categorieën bijzondere bijvangsten geïnventariseerd:

- bijvangsten in economie en werkgelegenheid
- bijvangsten in sociale cohesie en actief burgerschap, en
- bijvangsten in bestuur en organisatie.

Eén van de conclusies van het onderzoek is dat de wijkenaanpak bij het tot stand komen van deze initiatieven als «vliegwiel» functioneert. Het rapport doet aanbevelingen over de rol die bestuurders, zowel op rijks- als op gemeentelijk niveau, bij het tot stand brengen van deze bijvangsten kunnen innemen. De onderzoekers pleiten hierbij voor «meesterschap van de kleine beweging» en «conserverend leiderschap». Mijn inzet in dit verband zal er op gericht zijn door middel van kennis delen en kennis verspreiden, het aandacht geven aan reeds lopende trajecten, die succesvol zijn en het bij anderen onder de aandacht brengen van mooie initiatieven, de totstandkoming van meer bijvangsten te stimuleren.

Inzet supermarktketen Albert Heijn in de wijken

In mijn brief van brief (TK 2008–2009, 30 995, nr. 64) heb ik u gemeld dat ik in gesprek ben met Albert Heijn om zich in te zetten voor de wijkenaanpak. AH wil vanuit lokale betrokkenheid de relatie met de omgeving en de klanten versterken door actief bij te dragen aan de buurten.

Over de aangekondigde raamovereenkomst tussen mij en de directievoorzitter van Albert Heijn, waarin de wederzijdse afspraken zijn opgenomen, is overeenstemming. Albert Heijn is inmiddels in Amsterdam Nieuw West en Bos en Lommer bij drie van haar filialen in samenwerking met de gemeente Amsterdam gestart met een pilot. In deze pilot worden tussen de lokaal betrokken partijen van de gemeente, stadsdeel en Albert Heijn concrete werkafspraken gemaakt over de in de raamovereenkomst opgenomen terreinen (schoon, heel, veilig, ontmoeting en stages). Op grond van de resultaten en informatie uit de Amsterdamse pilot is het voor Albert Heijn mogelijk om versneld het beleid van lokale betrokkenheid ook in de rest van Nederland uit te rollen. Daarbij is de verwachting dat bij de verspreiding van lokale betrokkenheid aangesloten wordt bij de KVO-structuur (Keurmerk Veilig Ondernemen). Een mooi voordeel van de KVO-structuur is dat een actieve winkeliersvereniging nodig is om dit te realiseren. Albert Heijn heeft aangegeven, waar een actieve winkeliersvereniging ontbreekt, hierin het voortouw te willen nemen. Hetgeen naar mijn mening een positieve ontwikkeling is om de sociale samenhang in de buurten te bevorderen.

Voorts kan ik u melden dat er ook andere grote bedrijven zijn die zich graag aan de wijkenaanpak willen verbinden.

Ik zie er naar uit om met u op 3 juni a.s. het debat aan te gaan.

De minister voor Wonen, Wijken en Integratie,
E. E. van der Laan